

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ НА ОСНОВІ ТЕХНОПАРКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Гордієнко В.П.

ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”

В статті розглянуті теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку регіонів на основі впровадження науково-технічних структур технопаркового типу. Визначено, що однією із основних проблем розвитку держави та її окремих регіонів є підвищення інвестиційної привабливості та інноваційної активності. Доведено, що недостатнє використання науково-технічного потенціалу країни обумовлене браком організаційного ресурсу і організаційних інновацій.

Ключові слова. Інновації, інноваційний розвиток, науково-технічний потенціал, технопаркова концепція, технологічні парки.

Theoretical and practical aspects of regions' innovative development based on the implementing scientific and technical structures with technopark type were examined in the article. The increasing of investment attractiveness and innovation activity was determined as the main problems of the state and regional development. The author proved that a lack of organizational resource and organizational innovations doesn't stimulate effective realization of scientific and technical potential of the country.

Key words. Innovations, innovative development, scientific and technical potential, technopark concept, technological parks.

Актуальність проблеми. В умовах поглиблення світових інтеграційних процесів та їх впливу на розвиток України вагомим значенням набуває підвищення конкурентоспроможності продукції національного товаровиробника. Вхідження України у світовий економічний простір, як

новий етап її розвитку, передбачає структурну модернізацію економіки, оскільки господарський комплекс країни в основному орієнтований на виробництво засобів виробництва, а не предметів споживання. Крім того, на території України зосереджена значна кількість матеріаломістких, енергомістких та водомістких виробництв і водночас недостатня кількість наукомістких підприємств. Сукупна питома вага високотехнологічних та середньотехнологічних видів діяльності в Україні менша, ніж 13% [8].

Пріоритети стабілізації української економіки вимагають пошуку підходів до організації виробничо-господарської діяльності на новій технологічній основі. Такі можливості на сучасному етапі розвитку продуктивних сил закладені, перш за все, у сфері інновацій. Саме інновації стають рушійним фактором, здатним суттєво вплинути на формування конкурентоспроможності національної економіки, яку можна визначити як здатність країни формувати своє місце в міжнародному поділі праці відповідно до останніх досягнень науки і техніки та на цій основі підтримувати сталий економічний і соціальний розвиток держави та її окремих регіонів. Інновації сприяють забезпеченню економічної безпеки, формуванню та підтримці конкурентних переваг держави в системі міжнародних відносин. Крім того, Законом України “Про основи національної безпеки України” (2003 р.) серед основних національних пріоритетів визначено інноваційну модель розвитку держави [5].

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемам розвитку інновацій та інноваційної діяльності значна увага приділяється у роботах таких вітчизняних вчених, як: П. Анчішкін, Ю. Бажал, С. Валдайцев, М. Данько, Н. Іванов, М. Кондратьєв, А. Пересада, Д. Стеченко та інших. Результати їх досліджень охоплюють широке коло питань зазначеної проблеми. У той же час недостатньо досліджені питання науково-методичного забезпечення створення технологічних парків та стимулювання їх розвитку.

Метою статті є розвиток теоретичних та практичних питань, що стосуються інноваційного розвитку адміністративної території на основі впровадження науково-технічних структур технопаркового типу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Україна традиційно вважається державою з вагомим науковим потенціалом, визнаними у світі науковими школами, розвинутою системою підготовки кадрів. Проте в Україні ще не створені сприятливі умови для інноваційних зрушень. У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року зазначається, що низький рівень заробітної плати науковців та матеріально-технічного забезпечення досліджень, відсутність активної популяризації досягнень вітчизняної науки та її ролі в сучасних процесах розвитку глобальної економіки негативно відображаються на престижності наукової діяльності в Україні [1]. Так, у всесвітньому рейтингу 134-х країн світу Україна займає 48-е місце за інвестиційним потенціалом, 46-е – за рівнем освіти і професійній підготовці, 67-е – за рівнем розвитку і впровадженню технологій, 72-е – за конкурентоспроможністю [9], що не відповідає її реальному науковому потенціалу.

Масштабний науковий комплекс України здатний ефективно продукувати результати світового рівня, але науково-технічна сфера не виконує роль джерела економічного зростання. Тому серед основних проблем розвитку держави та її окремих регіонів є підвищення інвестиційної привабливості регіонів та їх інноваційної активності. Головними проблемами науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні є:

- непослідовність державних заходів у сфері формування та реалізації інноваційної політики;
- невідповідність темпів розвитку і структури попиту на передові технології з боку держави;
- дефіцит фінансових ресурсів;
- низьке застосування наукових результатів світового рівня в економіці через несприйнятливність підприємницького сектору до інновацій;
- втрата висококваліфікованих кадрів у науковій та інноваційній сферах;
- скорочення та старіння матеріально-технічної бази сфери науки;
- відсутність повноцінного ринку інноваційної продукції.

Інноваційні проекти у сфері високих технологій у всьому світі належать до одних із найбільш прибуткових і перспективних видів бізнесу, однак в Україні цей вид діяльності сьогодні не є пріоритетним для інвесторів, що свідчить про неналежний рівень його привабливості. Недостатнє використання науково-технічного потенціалу країни свідчить про брак організаційного ресурсу і, відповідно, організаційних інновацій. Крім того, незначна державна підтримка наукової та науково-технічної діяльності не сприяє соціально-економічному розвитку в державі. Так, за часів української незалежності чисельність працівників в інноваційній сфері знизилась у 3,3 рази (у США й Західній Європі зросла в 2 рази, у Північно-Східній Азії – в 4 рази), в 3,5 рази знизилась кількість дослідників в галузі технічних наук [4]. Загальний обсяг видатків на наукові дослідження і розробки протягом 2000 – 2009 рр. в Україні зменшився з 1,6% до 0,95% від ВВП (наукоємність ВВП) (у тому числі з держбюджету – до 0,41%). Водночас у країнах Європейського Союзу показник наукоємності ВВП у середньому складає 1,9%, у Фінляндії й Швеції – 3,7%, США й Німеччині – 2,7% [2].

У той же час в Україні створена достатня нормативно-правова база регулювання інноваційних процесів, зокрема прийняті Закони України “Про інноваційну діяльність” (2002 р.), “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (2003 р.), “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферту технологій” (2006 р.), “Про наукові парки” (2009 р.) та ін. Однак практична реалізація цих законів, у частині фінансування та стимулювання інновацій, не забезпечує створення і впровадження нової техніки і технологій у виробництво.

Важливим фактором розвитку інноваційної інфраструктури є створення принципово нових науково-технологічних структур технопаркового типу. Сучасний технологічний парк розглядається як форма територіальної інтеграції науки, освіти й виробництва у вигляді об’єднання наукових організацій, проектно-конструкторських бюро, навчальних закладів, виробничих підприємств або їх підрозділів з метою прискорення розробки і застосування

науково-технічних і техніко-технологічних досягнень [3]. Саме технологічні парки можуть стати тими організаційними структурами, де впроваджуються в практику прикладні і фундаментальні наукові дослідження, створюються сприятливі умови для реалізації процесу освоєння нових ідей та винаходів вченими, інженерами і винахідниками. Технологічні парки також сприяють підвищенню соціально-економічного розвитку території, оскільки з'являються нові робочі місця, покращуються можливості використання місцевої ресурсної бази, поліпшується якісний стан інфраструктури, збільшуються доходи населення, створюються сприятливі умови для інвестиційної діяльності.

У більшості розвинених країн світу технопарки є основними елементами інфраструктури, що забезпечує функціонування інноваційної моделі національної економіки. Органи державної влади в цих країнах, розуміючи важливу роль технопарків, здійснюють стосовно них особливу економічну політику, яка включає надання податкових та кредитних пільг, цільове фінансування окремих розробок, державне замовлення на інноваційну продукцію. Тому за останні роки у цих країнах технологічні парки стали одним із найбільш ефективних організаційно-економічних форм інтеграції науки і виробництва.

Технологічні парки України - єдиний реально функціонуючий і контрольований державою вид організації інноваційної діяльності. У той же час, маючи значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності, в Україні функціонує лише 16 технопарків (табл. 1), з яких 5 були створені нещодавно, а реально діє тільки 4.

Це: “Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка і сенсорна техніка”(м. Київ) та Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона (м. Київ), Інститут монокристалів (м. Харків) і “Вуглемаш” (м. Донецьк) [7]. Саме ці технологічні парки забезпечують 99% випуску інноваційної продукції всіх українських технопарків.

За десять років свого існування українськими технопарками впроваджено десятки інвестиційних та інноваційних проектів, створено 3363 нових робочих

місць, реалізовано продукції на 12,3 млрд. грн. Технологічними парками експортовано продукції на 1,7 млрд. грн., що підтверджує високу якість та конкурентоспроможність випущеної високотехнологічної продукції. Саме в цих технопарках створювались нові зразки унікального медичного обладнання, зварювальні апарати нового покоління, методики зварювання живих тканин, нетрадиційні джерела енергії, лікарські препарати та діагностичні системи, що відповідають міжнародним стандартам.

Таблиця 1. Технологічні парки України, які включені до державного реєстру [4]

№ п/п	Назва технопарку	Дата створення	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.
1	Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка (м. Київ)	червень 2009	406
2	Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона (м. Київ)	липень 2000	8792
3	Інститут монокристалів (м. Харків)	липень 2000	2957
4	Вуглемаш (м. Донецьк)	листопад 2001	54
5	Інститут технічної теплофізики (м. Київ)	вересень 2002	5
6	Київська політехніка (м. Київ)	червень 2003	30
7	Інтелектуальні інформаційні технології (м. Київ)	грудень 2003	-
8	Укрінфотех (м. Київ)	листопад 2002	14
9	Агротехнопарк (м. Київ)	жовтень 2007	-
10	Еко-Україна (м. Донецьк)	-	-
11	Наукові і навчальні прилади (м. Суми)	-	-
12	Текстиль (м. Херсон)	грудень 2007	-
13	Ресурси Донбасу (м. Донецьк)	-	-
14	Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій (м. Одеса)	-	-
15	Яворів (Львівська обл.)	серпень 2007	1,5
16	Машинобудівні технології (м. Дніпропетровськ)	листопад 2008	-
РАЗОМ			12259,5

На жаль не всі технологічні парки стали регіональними полюсами зростання. Так, окремі технологічні парки України майже не використовують свій потенціал, що не дозволяє модернізувати та оновити матеріально-технічну базу наукових установ та навчальних закладів, вдосконалити систему контролю технологічних процесів у виробництві, створювати нові прилади для розвитку

нано- і біотехнологій тощо. За умови розширення регіональної мережі технологічних парків, вони можуть забезпечити в Україні створення і виробництво високотехнологічної продукції як для потреб внутрішнього, так і зовнішнього ринків.

За рівнем інноваційного потенціалу регіони України мають суттєві відмінності. Згідно з дослідженнями [6] найбільший інноваційний потенціал мають Миколаївська, Чернігівська, Харківська, Полтавська області та м. Київ. Найнижчий рівень інноваційного потенціалу мають Луганська, Рівненська та Хмельницька області. При цьому найбільше створено технологічних парків у м. Києві (7), три – у Донецькій області, і по одному у Харківській, Сумській, Херсонській, Одеській, Львівській та Дніпропетровській. Отже, із двадцяти семи регіонів України, технопаркові структури є лише у восьми. Більшість регіонів не мають необхідних передумов їх створення, а саме: наявності в регіоні потужних науково-дослідних установ; достатньої кількості висококваліфікованих фахівців у виробничій сфері, які мали б досвід впровадження в практику нової техніки та технологій; необхідної інфраструктури тощо.

Варто зазначити, що реалізація технопаркової концепції інноваційного розвитку регіонів можлива тільки за умов скоординованої діяльності і співпраці науки, вищої школи, виробничих підприємств різних форм власності, державних та місцевих органів влади. Визначальна роль у розвитку технологічних парків належить державі, яка формує стратегію інноваційного розвитку та проводить політику заохочення інноваційної активності суб'єктів господарювання. Держава має забезпечити пряме фінансування венчурних науково-технічних проектів, їх пільгове кредитування та оподаткування, встановлення відповідних тарифів на комунальні послуги для наукових організацій, спеціальний режим зовнішньоекономічної діяльності в технопарковій сфері тощо. Варто зазначити, що відсутність у новому Податковому Кодексі розділу щодо спеціального режиму оподаткування технологічних парків не сприяє покращенню інноваційного потенціалу регіонів

та їх соціально-економічному розвитку. Відсутність реальної державної підтримки науки, інновацій та високих технологій призводить до залежності економіки країни від імпорту продукції і технологій.

Висновки.

1. Сучасний технологічний парк розглядається як форма територіальної інтеграції науки, освіти й виробництва у вигляді об'єднання наукових організацій, проектно-конструкторських бюро, навчальних закладів, виробничих підприємств або їх підрозділів з метою прискорення розробки і застосування науково-технічних і техніко-технологічних досягнень.

2. Технологічні парки можуть забезпечити в Україні створення і виробництво високотехнологічної продукції як для потреб внутрішнього ринку, так і для підвищення її експортного потенціалу за умови розширення їх регіональної мережі.

3. Для активізації інноваційних процесів в економіці на основі технопаркової концепції необхідно підвищити рівень конкурентоспроможності наукових досліджень і розробок та забезпечити інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень у світовий дослідницький простір.

4. Спрямування вітчизняного науково-технічного потенціалу на забезпечення реальних потреб інноваційного розвитку економіки України й організацію виробництва високотехнологічних товарів і послуг потребує державної підтримки та бюджетного фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс]: Постанова кабінету міністрів України від 21.07.2006 р. №1001. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.
2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [Електронний ресурс]: Програма економічних реформ на 2010 – 2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентові України. – Режим доступу. – http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform.

3. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К., 2000. – 217 с.
4. Мазур О.А. Технологічні парки України: стан та проблеми [Електронний ресурс]: Доповідь: Режим доступу: http://www.in.gov.ua/files/content/mazur_techpark11.
5. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19.06.03 №964-IV. – Режим доступу. – <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Трофимова В.В. Регіональні інноваційні комплекси в глобальній економіці: Монографія. – Сімферополь, 2009. – 260 с.
7. Хвесик М.А. Продуктивні сили України: проблеми та перспективи розвитку // Економіка АПК. – 2010. - №4. – С. 26 – 36.
8. Яценко Н. Економіка України 1999-2008: втрачене десятиліття [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. - №51(779). – 2010. - Режим доступу. – <http://www.dt.ua>.
9. The Ukraine Competitiveness Report 2008. – World Economic Forum. – p.94.

Гордієнко, В.П. Інноваційний розвиток регіонів на основі технопаркової концепції [Текст] / В.П. Гордієнко // Економічний простір: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – №46. – С. 37-44.